

OŠ ČRNA NA KOROŠKEM
Center 142
2393 Črna na Koroškem
Tel.: (02) 870 41 40
Email: o-crna.mb@guest.arnes.si

Ravnateljica: Romana Košutnik

SPOMINEK IZPOD GORE PECE

(Turizmu pomaga lastna glava, seminarska naloga)

Avtorji:

- Lesjak Matic, 7.r
- Lesjak Urška, 7.r
- Oderlap Taja, 7.r
- Pečovnik Laura, 7.r
- Lesjak Ana, 7.r
- Piko Vončina Bine, 8.r
- Vrhnjak Matic, 8.r
- Forstner Lara, 9.r
- Lesjak Johana, 9.r
- Kamnik Nuša, 9.r
- Kogelnik Blažka, 9.r
- Maček Gloria, 9.r
- Mlačnik Tjaša, 9.r

Mentorja: Ana Kamnik in Barbara Komar

Črna na Koroškem, 25. 1. 2019

NASLOV: SPOMINEK IZPOD GORE PECE

AVTORJI:

- Lesjak Matic, 7.r
- Lesjak Urška, 7.r
- Oderlap Taja, 7.r
- Pečovnik Laura, 7.r
- Lesjak Ana, 7.r
- Piko Vončina Bine, 8.r
- Vrhnjak Matic, 8.r
- Forstner Lara, 9.r
- Lesjak Johana, 9.r
- Kamnik Nuša, 9.r
- Kogelnik Blažka, 9.r
- Maček Gloria, 9.r
- Mlačnik Tjaša, 9.r

MENTORJA: Ana Kamnik in Barbara Komar

Povzetek

Velikokrat se z očmi, polnimi hrepenenja, zazremo v svet, v tuje kraje, stran od doma. Hrepenimo po tistem, kar imajo drugi. Vse drugo se nam zdi boljše, lepše in bolj zanimivo, kakor pa to, kar imamo na dosegu rok. Velikokrat slišimo koga, ki reče: »Pa saj v Črni ni nič!«

Res je, da v Črni ni velikih, prepolnih trgovin, da ni gledališč, opernih hiš, da ni bogatih term, da se moramo po marsikatero dobrino peljati v bližnje kraje. Toda imamo naravo. Imamo neokrnjeno naravo, pitne studence, lepoto gora, bogate gozdove. Imamo Peco, ki v jasnem, sončnem jutru prijazno gleda na nas in kakor mama bdi nad nami.

Ljubitelj narave, zapelji se kolesom v dolino Tople, Koprivne ali Bistre. 300-letno rudarjenje je sedaj že preteklost, a naši predniki so nekoč s kopanjem svinca in cinka kdaj pa kdaj motili spanec kralja Matjaža, ki čaka na to, da se mu brada sedemkrat ovije okoli mize in bo lahko prišel rešit svet.

Člani izbirnega predmeta turizem vse to vidimo in doživljamo. Radi imamo naš kraj, lep je in v njem želimo prebivati. K nam pa želimo povabiti tudi druge, da bodo z nami doživeli to lepoto. Zadali smo si cilj, da bomo za vse radovedne pripravili najbolj tipične spominke našega kraja in bodo tako lahko del naše Črne odnesli v svoj dom.

KLJUČNE BESEDE: spominki našega kraja, turistična ponudba, trženje ponudbe

ŠOLA: OŠ črna na Koroškem, Center 142, 2393 Črna na koroškem

TELEFON: (02) 870 41 40

EMAIL: o-crna.mb@guest.arnes.si

TITLE: SPOMINEK IZPOD GORE PECE

AUTHORS:

- Lesjak Matic, 7.r
- Lesjak Urška, 7.r
- Oderlap Taja, 7.r
- Pečovnik Laura, 7.r
- Lesjak Ana, 7.r
- Piko Vončina Bine, 8.r
- Vrhnjak Matic, 8.r
- Forstner Lara, 9.r
- Lesjak Johana, 9.r
- Kamnik Nuša, 9.r
- Kogelnik Blažka, 9.r
- Maček Gloria, 9.r
- Mlačnik Tjaša, 9.r

MENTORS: Ana Kamnik and Barbara Komar

Summary

In Črna, a peaceful village in the upper Meža valley, people often stare at the world, with the longing for everything that is typical for the others, bigger and better. It seems that there in Črna is nothing to see.

But it is not true. Yes, there aren't any big shopping centers, theatres, opera houses, spa... But our village is picturesque, we have a beautiful landscape around it, green forests, unique beauty of mountains, springs with clear water... There is Peca, the highest Carinthian mountain- in clear sunny mornings it observes us and like a mother looks after us. What a beautiful view in there from the nearest Javorje in the direction of Raduha, Olševa, Smrekovec and Uršlja gora!

300 years of mining lead and zinc under Peca nowadays belongs to history. But in the past the miners, our ancestors, maybe disturbed the deep sleep of the legendary King Matjaž. He is still sleeping there and waiting for the time when his beard would be long enough to wind round the stone table seven times, then King Matjaž and his soldiers will wake up and chase injustice from the world.

The members of the school tourist club see and feel the beauty of our home village. And we like it. That is why, we want to invite others to feel the same. Our goal is to prepare souvenirs that tell the story about our hometown.

KEYWORDS: souvenirs, tourist offer, tourist marketing

SCHOOL: OŠ črna na Koroškem, Center 142, 2393 Črna na Koroškem

TELEPHONE: (02) 870 41 40

EMAIL: o-crna.mb@guest.arnes.si

Kazalo vsebine

1	Uvod	6
1.1	Zgradba naloge	6
1.2	Metodologija	7
1.3	Delo pri izbirnem predmetu turistična vzgoja	7
2	Raziskovalni del naloge.....	8
2.1	Vsebinska izhodišča naloge	8
2.1.1	Črna na Koroškem	8
2.1.2	Bistra	6
2.1.3	Ludranski Vrh.....	6
2.1.4	Topla.....	6
2.1.5	Koprivna	7
2.1.6	Helena	8
2.2	Intervju z nekdanjim helenskim knapom	9
3	Oblikovanje turističnega spominka	9
3.1	»Tovsti grumpi« na smučeh iz »šiklnov«	10
3.2	Majica našega mota.....	6
3.3	Verižica in mineral našega podzemlja	6
3.4	Rudarsko življenje v igri vlog.....	6
3.5	Knapovška malca in košta	6
3.5.1	»Ajdovi žganki«	7
3.5.2	»Bel kofe«	8
3.6	Perkmandeljc	8
3.7	Kralj Matjaž	6
3.8	Najevska lipa – obesek za ključke in verižico.....	7
4	Oglaševanje in promocija	6
4.1	Koroški radio	6
4.2	Črjanske cajtnge.....	6
4.3	Splet	6
5	Sklepni del	6
6	Viri	7
	Priloga 1: Knapovška igra	8
	Priloga 2: Knapovška igra	9

Kazalo slik

Slika 1: Drevo ključnih besed.....	6
Slika 2: Središče Črne na Koroškem	8
Slika 3: Smučišče Črna	8
Slika 4: Medved v centru Črne	6
Slika 5: Naravni park Bistra.....	6
Slika 6: Najevska lipa	6
Slika 7: Kmetija Burjak v dolini Tople	6
Slika 8: Sveta Ana in kmetija Jelen v Koprivni	7
Slika 9: Kristal wulfenita iz muzeja rudnika Mežica	6
Slika 10: Galenit.....	6
Slika 11: Perkmandelj ob vhodu v podzemlje Pece v Haleni	8
Slika 12: Kralj Matjaž v svoji votlini	6
Slika 13: Podoba kralja Matjaža na Peci	6

1.2 Metodologija

V nastanek takšne naloge je treba vložiti kar precej dela. Najprej je treba dobiti idejo in ugotoviti, kaj sploh želimo raziskati. Ko to vemo, se šele lahko lotimo resnične izvedbe. Uporabili smo veliko metod in oblik dela.

1. Nevihta možganov
2. Razgovor, analiza
3. Izbor predlogov
4. Razdelitev nalog med učence
5. Raziskovalno delo – pogovori, brskanje po internetu in literaturi
6. Iskanje poslovnih partnerjev, možnih financerjev, sodelavcev
7. Tedenski sestanki, izmenjava mnenj
8. Uporabe de-Bonovih metod
9. Pisanje naloge
10. Izdelovanje izdelkov

1.3 Delo pri izbirnem predmetu turistična vzgoja

Že na samem začetku smo ugotovili, da živimo v zelo lepem kraju z izredno bogato preteklostjo. Najprej smo si zadali nalogo, da ugotovimo, zakaj nas vedno, ko se pripeljemo v Črno in zagledamo znano okolje, prijetno stisne pri srcu in si mislimo:

»Tu sem pa rad doma!«

Tako misli približno 3600 prebivalcev, ki se večinoma zaposlujejo v CUDV-ju, TAB-u in trgovinah, nekaj pa je kmetov, ki živijo na okoliških hribih. Črna nudi veliko možnosti preživljanja prostega časa, je del prelepe narave in obdajajo jo čudovite doline, kjer se človek enostavno prerodi. Ob preživljanju prostega časa je za turista pomembno tudi nakupovanje spominkov in drugih izdelkov iz turističnih krajev. Zavedamo se, da ti pomembno prispevajo k samemu razvoju turizma in da je turizem v kraju povezan s prodajo turističnih spominkov.

Izdelati spominek, ki bi resnično predstavljal našo Črno in s katerim bi naš kraj naredili še prepoznavnejši, je naš glavni cilj. Seveda pa se pri tem postavljajo dileme: »Kaj izbrati in kako oblikovati spominek, ki bo odraz preteklosti s sedanostjo.« Dela se bomo lotili večplastno. Najprej bomo poiskali podatke v različnih knjižnih in neknjižnih virih ter na internetu. Povezali se bomo in k sodelovanju povabili organizacije ter društva, ki bi nam pri izdelavi naloge in sami promociji lahko pomagali. K sodelovanju bomo povabili tudi TIC – Turistično informacijski center v Črni ter Občino Črna na Koroškem.

Da bo naš projekt uspešen, je zelo pomembno **sodelovanje znotraj skupine**. Pomembno je, da **učenci raziskujejo s srcem** ter vedo, da delajo **dobro za svoj kraj**. Zavedati se morajo, da je **njihovo sodelovanje pri samem delu**, učenju in ne nazadnje odkrivanju Črne izredno pomembno za našo skupno prihodnost.

2 Raziskovalni del naloge

2.1 Vsebinska izhodišča naloge

2. 1. 1 Črna na Koroškem

Slika 2: Središče Črne na Koroškem

Črna je majhno naselje na Koroškem. Leži na 586 m nadmorske višine, s cerkvijo sv. Ožbalta v središču kraja. Ima 3566 prebivalcev. Občina zavzema 156 km² in je najboljsežnejša v Mežiški dolini. Je pa, žal, tudi najbolj onesnažena s svincem. Na severu jo obdaja Šumahov vrh, na zahodu in severovzhodu Peca ter Obistove skale. V centru Črne je spomenik, ki ga je zasnoval Jože Plečnik, in je posvečen padlim borcem.

(Vir: https://sl.wikipedia.org/wiki/%C4%8Crna_na_Koro%C5%A1kem)

Ne preveč lepa cesta vas pripelje v vasico, ki je slikovita. Prijetno naselje v trikraki dolini ob reki Meži na desni in Javorskem potoku na levi, na križišču dveh cest – leva proti Šoštanju in desna proti Koprivni. Pot, ki vodi v Črno po dolini reke Meže, ti nekje v notranjosti reče: »**Tu mi je pa všeč.**«

Našo občino sestavlja kar nekaj alpskih dolin: Javorje, Koprivna, Topla in Helena. Najpomembnejše je smučišče, ki se nahaja le 300 m iz centra. Naj omenimo, da je na tem smučišču prvič smučke preizkusila Tina Maze, pred njo pa še vrsta drugih dobrih smučarjev, kot so Katjuša Pušnik, Mitja Kunc in Aleš Gorza. Vsi so bili učenci naše šole.

Slika 3: Smučišče Črna

(Vir: <http://www.crna.si/index.php/smucisce-crna-na-koroskem>.)

Črna na Koroškem je znana po medvedu, ki so ga lovci uplenili v Bistri 29. novembra leta 1963 in so ga imeli nagačenega v kletki v samem centru kraja. Leta 2008 so ga nadomestili z drugim primerkom.

Slika 4: Medved v centru Črne

(Vir: <http://www.crna.si/index.php/naravne-znamenitosti>.)

V smeri proti Koprivni se peljemo skozi naselje Pristava, mimo nogometnega stadiona NK Peca. Črna je zares izredno slikovit ter zanimiv kraj, kar dokazujemo tudi s srebrnim priznanjem na tekmovanju **Entente Florale**.

2. 1. 2 Bistra

Slika 5: Naravni park Bistra

(Vir: <http://www.crna.si/index.php/novice/aktualne-novice/2206-izlet-po-dolini-bistre>)

Zaradi tega, ker smo se udeležili tekmovanja na Entente Florale, smo v Bistri naredili naravni park Bistra, kjer lahko slišimo žuborenje potoka, prepevanje ptic in samo v tišini opazujemo naravo.

2. 1. 3 Ludranski Vrh

Ludranski Vrh je dolina, ki te na vrhu nagradi s čudovitim razgledom na Vzhodne Karavanke in z enim najlepših pogledov na Peco. Dolina je prepletena z etnografsko zanimivimi kmetijami. Zaslovela pa je po znameniti »Najevski lipi«. Najevska lipa ali Najevnikov lipovec je drevo z največjim obsegom debla v Sloveniji, ki je nekoč znašal 11,24 metra. Po propadu dela starega oboda debla njen obseg meri danes 10,70 m. Gre za lipovec (*Tilia cordata*), ki je domnevno zrasel iz sedmih debel. Njegova višina je 24 m, starost pa je ocenjena na 700 let.

Starost Najevske lipe lahko le ocenjujemo, saj je s strani in v sredini votlo, tako da se njene starosti z običajnimi postopki ne da ugotoviti. Leta 1993 je bilo drevo sanirano po načelih sodobne drevesne kirurgije. Zaščiten je bil koreninski sistem in odstranjen trhel in vlažen les iz notranjosti, zdravo jedro pa zaščitno premazano. Tako je bilo ustavljeno njeno propadanje. Pred 700 leti naj bi jo posadil dobri duh. Lipa je pravzaprav le del enega številnih obronkov na Ludranskem Vrh, ki se spenja nedaleč na severni strani do višine 1219 metrov.

Slika 6: Najevska lipa

(Vir: <http://www.crna.si/index.php/naravne-znamenitosti>.)

2. 1. 4 Topla

Topla je čudovita alpska dolina pod južnimi stenami Pece. Zaradi svojih izjemnih naravnih lepot je zaščiten. Celoten zaselek objema visoke, mogočne in osamele kmetije Burjak, Florin, Kordež, Fajmut in Končnik, ki jih z vseh strani obdajajo obsežni, gosti smrekovi in macesnovi gozdovi. Izredno velike in mogočne kmetije v Topli so pravzaprav kar majhni zaselki; etnologi jih imenujejo »celki«. Na prisojnih legah so njive in travniki, gospodarska poslopja in hiše, na osojnih legah pa pašnik in gozd ter včasih pomožni hlev.

Slika 7: Kmetija Burjak v dolini Tople

(Vir: [https://sl.wikipedia.org/wiki/Topla_\(dolina\)](https://sl.wikipedia.org/wiki/Topla_(dolina)).)

Topla je znana po značilnih pisanih travnikih in pašnikih z redkimi vrstami metuljev. V Burjakovem močvirju, katerega le del je še ohranjen, pa so našle zatočišče ogrožene rastlinske vrste. Zaradi ohranjenosti gozda ter odmaknjenosti idilične pokrajine od prometnih poti in urbanizacije je območje Tople, Koprivne in Pece ter bližnjega Smrekovca z vidika številčnosti živalske raznolikosti daleč najbogatejše v Sloveniji in zelo pomembno tudi v širšem evropskem merilu.

Tu so doma prijazni ljudje. Topla in z njo Peca je kraj pristnega naravnega okolja, bogate kulturne dediščine in tradicije. Je ena sama in neponovljiva.

2.1.5 Koprivna

Koprivna je naslednja lepa dolina v povirju reke Meže. Lepa gozdna cesta je speljana do Luž in do najvišjih gorskih kmetij pod Mozganovim vrhom. Cerkev sv. Jakoba predstavlja enkraten krajinski spomenik iz 14. stoletja. Na severni in zahodni strani meji Koprivna že na Avstrijo. V tej pokrajini je gotska cerkev sv. Ane. Domačija Jelen ob cerkvi je izjemno lepa kmetija, je kot enkraten narodopisni spomenik. V idilično, toda nekdanj bolj zatišno gorsko naselje so v zadnjih letih vdihnile zgrajene gozdne ceste in s tem več živahnega utripa. Tudi v Koprivni so jedro naselja velike in samotne kmetije na strmih pobočjih, ki jih obkrožajo bogati pašniki in košati smrekovi pa tudi macesnovi gozdovi. Zelo privlačne so njihove s skodlami »šiklni« krite strehe.

Slika 8: Sveta Ana in kmetija Jelen v Koprivni

(Vir: <http://url.sio.si/Abn>)

2. 1. 6 Helena

Od ceste, ki vodi iz Črne v Koprivno in Toplo, se malo pred gostilno Škrubej odcepi pot na desno in nas pod pobočji Matjaževe Pece popelje v **rudarsko Heleno**. Na poti v Heleno naletimo na Žačnovo bajto, blizu katere je videti sledove velikega odlagališča (holde) apnenega gramozja, ki so ga knapi sem nekdam prevažali iz jamskega rova pri Jožefštolnu. Okoli leta 1926 so v rovu pri Heleni našli bogata ležišča rude.

Leži ob vznožju Pece, našega koroškega Triglava. To je mogočno gorstvo, ki se vpenja visoko pod nebo sredi Koroške med dolino Meže in Podjunsko kotlino na vzhodnem delu Karavank. V preteklosti je Peca predstavljala mogočen branik pred vplivi in stalnimi pritiski germanskih narodov. Tudi v tej zgodovinski logi Pece verjetno ležijo spodbude za nastanek legende o kralju Matjažu, ki spi s svojo vojsko v votlini pod Peco in se bo zbudil, ko bo naš narod ogrožen. Peca je imela velik pomen tudi za življenje rudarjev. Vse do vrha Pece so vidne sledi rudarske dejavnosti v starih časih, opuščeni rovi in napol zaraščeni nasipi jalovine. Z obsežnimi deli so našli bogata nahajališča svinčene rude v Heleni. V Heleni je bilo največ izkopov ter rovov. Sama uprava pa je bila v Mežici. Delavci so bili zelo pridni knapi, svoje obveznosti so vedno izpolnjevali. Od skromnih začetkov pred več kot 300 leti so se razvili v velik in moderen rudnik, ki je proizvedel letno več kot pol milijona ton svinčene in cinkove rude ter dajal zaposlitev več kot 1700 ljudem.

Število prebivalcev se je v času rudarjenja močno povečalo. Prva rudarska stanovanja so bila dokaj skromna. Rudarske družine so živele v hišah, vendar je bilo zaradi velikega števila otrok zelo malo prostora. Večina družin je, da bi izboljšala svoj gmotni položaj, redila živino in obdelovala polja, ali pa so urejali svoje vrtove. Pridelovali so predvsem krompir in zelenjavo.

Posebno pomemben v vsakdanjem življenju rudarjev je bil prihod na delo in odhod domov. Na delo je bilo treba priti peš podnevi ali ponoči, v dežju, snegu ali soncu, v vročini ali mrazu. Kljub težkemu delu pa so »Helenarji« našli še čas za kulturni utrip. Takoj, ko je bila ustanovljena šola, so začeli prirejati različne prireditve: ustanovili so prvi orkester, moški pevski zbor ter gledališko skupino. Knapovške žene pa so se združile v šiviljski in čipkarski klub. Danes nam je najbolj zanimiv gotovo »Fajfa klub«, kjer je vsak član moral imeti pri sebi pipo, drugače je moral plačati določeno vsoto. Dolge in hude zime pa so privedle tudi do teka, tako so bili helenski smučarji najboljši.

Stanje v Heleni danes je precej drugačno. Prebivalstvo se je začelo množično seliti v Črno, Mežico in druge kraje. Večinoma je Helena postala postojanka za nadaljevanje poti na Peco. Športna dejavnost, kolikor je še je, je amaterska. Vsako leto priredijo kegljaško tekmovanje in druga srečanja. Rudarske rove so uredili za ogleda, tako da najdišča svinca, cinka in vulfenita lahko vidimo v naravnem okolju. V Heleni je zaživel tudi Park kralja Matjaža, v katerem se vsako leto odvija tekmovanje v gradnji snežnih gradov, ki sodi med najlepše in najbolj domiselne turistične prireditve po vsej Sloveniji.

Helena si počasi ustvarja novo podobo in drugačen način življenja.

2.2 Intervju z nekdanjim helenskim knapom

Učenci so z g. Bojanom Fevžem opravili raziskovalni intervju o času svojih delovnih let kot knap. Učenci so ga spraševali o delovni dobi, o načinu dela, o pogojih dela. Gospod je odgovarjal na spodaj zapisana vprašanja.

1. Koliko časa ste delali v rudniku?

V rudniku sem delal 18 let.

2. Kakšne so bile plače?

Glede na to, da smo delali zelo težko fizično delo, zelo slabe.

3. Kaj ste jedli za malico?

Za malico smo jedli tisto, kar smo imeli doma oz. kar smo dobili pred vhodom v jamo (kruh, mleko, jabolko).

4. Kaj ste imeli po navadi doma za kosilo?

Žena je velikokrat skuhala tisto, kar smo imeli oz. pridelali doma: krompirjevo juho s testeninami.

5. Koliko ur dnevno ste imeli dela?

Delali smo po 8 ur.

6. Zakaj ste se odločili za to službo?

Po eni strani mi je bilo to delo všeč, po drugi strani pa takrat nismo imeli niti druge možnosti. To delo je bilo med drugim tudi najbolj plačano.

7. Ali je bilo delo naporno?

Zelo naporno in nevarno.

8. Koliko vas je delalo skupaj?

Skupaj sva delala najmanj dva in največ pet delavcev.

9. Ali ste delali na izmene? Katere izmene so to bile?

Da, delali smo na izmene, in sicer na dve ali pa tri.

10. Kakšne pripomočke ste uporabljali za delo?

Pri delu smo uporabljali: motiko (kroco), nečko (tregl), težko kladivo (benpufer), nakladalno lopato (loder), vrtalno kladivo (poramer), stropni klin (feršnšteher), sekiro, ročno žago.

11. Kaj se je pridobivalo oz. ste kopali?

Kopali smo svinec (PB), galenit, mineralno rudo in falint.

12. Kako ste prevažali rudo?

Imeli smo posebne zelo težke vozičke, ki smo jih potiskali ročno. Kasneje smo uporabljali tudi konje.

13. Ali ste s pokojnino zadovoljni?

Ne, glede na to, kako težko delo smo opravljali, nisem zadovoljen.

3 Oblikovanje turističnega spominka

Ko smo z učenci izbirnega predmeta ter mentorici raziskovali turistične potenciale našega kraja, smo ves čas imeli v ospredju le eno misel: »Kako škoda je, da za to ne ve več ljudi?«, »Le zakaj ne pridejo k nam in vse to vidijo, doživijo in občudujejo?« Zelo intenzivno smo razmišljali, kakšen tržni produkt bi naredili, da bi lepote našega kraja spremenili v najlepši spominek.

Spominek, ki ti ostane v srcu, ki te spomni na edinstveno pokrajino, na ljudi ter nepozabno doživetje.

Po vseh nešteti skicah, debatah, ogledih različnih spominkov smo prišli do idej, ki bodo predstavljene v nadaljevanju raziskovalne naloge.

3.1 »Tovsti grumpi« na smučeh iz »šiklnov«

Ko smo razpravljali o tem, kaj pravzaprav pokazati in narediti kot spominek, smo najprej pomislili na to, da ima Črna na Koroškem prav poseben svetovni rekord. Je namreč kraj, ki ima na število prebivalcev največ športnikov, ki so nastopali na olimpijskih igrah. Črnjani smo ponosni na športnike, še posebej na tiste, ki so nastopili na največjih svetovnih tekmovanjih. Med športnimi objekti je treba omeniti tudi naše smučišče, kjer se pozimi smučajo številni rekreativci ter tekmovalci.

Ta smučarski duh izvira iz časov knapov v Heleni, ko so se pozimi knapi kratkočasili s smučanjem. Vedeli smo, da želimo pokazati to našo strast v spominek, vendar kako? Po številnih urah brskanja in iskanja smo končno prišli do ideje. Smuči moramo vplesti, vendar kako in iz česa jih narediti? Ker je bila Črna mnogo let znana tudi po gozdarstvu in ima še danes zelo bogate gozdove, smo se odločili za uporabo lesa. V nas se je porajalo vprašanje, kateri les uporabiti? Po prebiranju literature smo prišli do odgovora.

Koprivna je znana po tem, da je večino gospodarskih poslopij kritih s skodlami, po naše »šiklni«. **Torej, naredimo desko v obliki smuči iz »šiklnov«.** Na tej deski pa bomo ponudili našo tradicionalno kulinariko – **»tovste grumpe«.**

Tovsti grumpi – pečeno svinjsko meso na dan kolin narežemo na manjše kocke skupaj s kožo in slanino. Te skupaj z začimbami cvremo.

SKICA

3.2 Majica našega mota

V želji po še kakšni ideji, smo se določili, da gremo obiskat in raziskati delo na TIC-u v Črni. Bili smo zelo dobrodošli in prejeli smo res temeljit vpogled v samo delo v turistične pisarne. V sklopu tega obiska smo imeli tudi nalogo, da opazujemo, katere spominke že imajo za turiste in kaj jim lahko ponudimo še mi.

Takoj smo prišli do ideje, da bi imeli majice z našim motom. Seveda smo se strinjali, da morajo biti črne barve, imeli pa smo nekaj težav glede mota. Tako sta se obdržala dva: »**svinčeno srce, dobro srce**« in »**svinec je naše sivo zlato**«.

SKICA

3.3 Veržica in mineral našega podzemlja

Kot je bilo že v prvem delu raziskovalne naloge omenjeno, je bilo rudarstvo temelj razvoja naše doline. Ob izkopavanju svinca so rudarji našli tudi veliko raznovrstnih mineralov. Najpomembnejša rudna minerala za pridobivanje svinca in cinka sta galenit ali tudi svinčev sijajnik ter sfalerit.

Najpogostejši jalovinski mineral rudnika je kalcit, ki je večinoma kristalil vzporedno s kristalizacijo

rudnih mineralov. Na najvišjih obzorjih rudišč je wulfenit, ta je prekrit z zadnjo generacijo kristalov kalcita, ki nastaja še danes.

Slika 9: Kristal wulfenita iz muzeja rudnika Mežica

(Vir: <http://www.dedi.si/dediscina/392-mezica-nahajalisce-mineralov>)

Slika 10: Galenit

(Vir: <http://www.dedi.si/dediscina/392-mezica-nahajalisce-mineralov>.)

SKICA

3.4 Rudarsko življenje v igri vlog

Pri vsem tem raziskovanju preteklosti smo se odločili, da bomo to znanje nekako zapisali v zgodbicu in se to tudi naučili zaigrati. Igra je napisana in odigrana v črnjanskem narečju. (Glej prilogo 1.)

3.5 Knapovška malca in košta

Zgodovino našega kraja pogojujejo rudarji, rudarjenje in njihovo življenje. Osredotočili smo se na njihov delovnik ter prehrano. Delovni čas rudarjev je od vsega začetka trajal kar 14 ur. Zaradi tega so odrasli imeli znotraj delovnika enourni dopoldanski premor za malico. Otroci so imeli dvournega, in sicer od 10. do 12. ure. Rudarji so jedli torej trikrat. Najprej so zajtrkovali doma pred 4. uro, nato je bil odmor okoli 12. ure in še zadnji obrok okoli 18. ure, ko so končali z delom. Seveda nas je zanimalo, kakšni so bili obroki. Po natančnem popisu iz leta 1833 so obroki bili videti nekako tako:

Jutranji obrok: ajdovi žganci, bela kava (bel kafe).

Dopoldanski obrok: kruh, kisló mleko, slanina, jabolko.

Večerni obrok: kisló zelje, krompir.

Žgance so kuhali iz ječmenove ali ječmenove zmesne moke. Kruh so pekli iz treh četrtin ovsene in četrtine ržene moke. (Makarovič, Prehrana v 19. stoletju na Slovenskem).

Da smo se naučili priprave najbolj priljubljene jedi, torej žgancev, smo v svojo sredino povabili **društvo Kmečkih žena**, da so nam pomagale in nas naučile pripraviti »ajdove žganke«.

3.5.1 »Ajdovi žganki«

Postopek priprave:

Moko v vroči posodi na suho pražimo od 5 do 6 minut na višjem ognju. Da je dovolj sprážena vemo takrat, ko spreminja barvo, močno diši in postane zelo sipka. Hkrati zavremo poljubno količino vode.

Ko je moka sprážena, posodo odstavimo in takoj začnemo s prilivanjem vode (biti moramo zelo previdni, saj vroča moka in voda kar kipita iz lonca – zato tega odstavimo). Najprej dodamo vode za nekaj žlic, premešamo, dodamo še malo, pa spet premešamo in to ponavljamo, dokler ne dobimo gostote žgancev, ki so nam všeč. Za bolj suhe dodamo vode toliko, da bodo videti še malo presuhi, saj se bodo v nekaj minutah navlažili. Za bolj mokre pa dodamo več vode.

Počakamo kakšno minuto in jih nadrobimo v skodelo.

Te prelijemo z vročimi ocvirki.

3.5.2 »Bel kofe«

Zraven žgancev so po navadi pili mleko ali pa belo žitno kavo – bel kofe.

Priprava:

Najprej skuhamo črno žitno kavo ali po domače »zoc«. To pripravimo tako, da damo v mrzlo vodo želeno količino kavnih nadomestkov. S stepalno šibo premešamo in mešamo, da počasi zavre. Pazimo, ker rado prekipi. Vre naj nekaj minut, nato jo odstavimo z ognja, prilijemo s par kapljicam hladne vode, da se usedline usedejo na dno. Posebej zavremo mleko in še vročo žitno kavo precedimo. Dodamo sladkor, premešamo, malo ohladimo ter ponudimo.

Opisali smo jedi knapov in kako te pripraviti. Sedaj pa nas še zanima, kako so malico nesli v rudnik. Po pogovoru z nekdanjim rudarjem smo izvedeli, da so svojo malico zavili v kakšen papir ali culo. Odločili smo se, da bomo kot spominek najprej pripravili »**knapovško malco**« zavito v vrečo, v kateri bo malica, kot so jo imeli naši knapi.

Pripravili pa bomo še »**knapovško košto**«. Mednjo sodijo žganci, kislo zelje in krompir.

3.6 Perkmandeljč

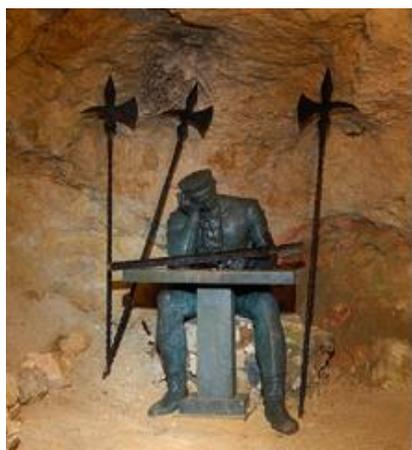

Slika 11: Perkmandeljč ob vhodu v podzemlje Pece v Haleni

(Vir: <http://www.crna.si/index.php/svet-legend>)

Učenci turistične vzgoje smo se odločili narediti **silhueto škratka**. Za pomoč smo prosili učitelja likovne ter tehnične vzgoje. Naš cilj je narediti podobo v velikosti, da bi se lahko z njim fotografirali tako otroci kot tudi odrasli. To je celosten projekt: najprej narisati skico, razmisliti o uporabi materiala in izpeljati še samo izvedbo. Končni izdelek si lahko pogledate na stojnici. Povabljeni!

3.7 Kralj Matjaž

Nikakor, ko opisujemo svoj kraj, ne moremo, da ne bi omenili našega slavnega kralja Matjaža, ki počiva v votlini pod Peco. Legenda pravi: »Nekoč, že dolgo bo tega, je na Slovenskem vladal bogat in pravičen kralj, po imenu Matjaž. Bil je naše gore list. Mir in blaginja sta vladala v deželi. Pa je z vzhoda pridrla horda strašnih Turkov in napadla deželo. V neenakem boju sta se Matjaž in njegova vojska hrabro borila, a vojaki so padali drug za drugim, dokler ob kralju ni ostala samo še peščica mož. Ko je kralj sprevidel, da so Turki premočni, se je z vojsko pognal v beg, in ker je bil pravičen vladar, ni bil ubit, ampak se je pred njim odprla gora in ga vzela vase. Tam zdaj za mizo spi s svojimi vojaki, in ko se bo njegova brada devetkrat

ovila okoli mize, se bo slovenski kralj prebudil in prišel odrešit svoje, pod tujci zatirano ljudstvo.«

Slika 12: Kralj Matjaž v svoji votlini

(Vir: <http://www.crna.si/index.php/svet-legend/210-legenda-o-kralju-matjazu>.)

To pa še ni vse. Med počitnicami je naš pravi slovenski kavboj oziroma country pevec Milan Pečovnik – Pidži odkril neverjetno sliko oziroma podobo. Sam pripoveduje tako: »*Ko sem šel pred dnevi po vodo in čakal, da se natoči v posodo, sem razmišljal o tem, da bi bil že čas, da napišem pesem o kralju Matjažu. Takrat sem se ozrl v steno Pece in opazil, da me kralj Matjaž kar malo mrko gleda. Najprej sem bil presenečen in nisem vedel, ali vidim prav. Ker pa so bili z menoj tudi prijatelji, sem jim povedal, kaj vidim, in načrtal, kje naj bi bil. Potem so ga tudi oni videli. Ko sem prišel domov, sem to povedal očetu, pa mislim, da mi ni preveč verjel. Čez dva dni je šel tudi on gledat in ga je tudi on videl. O tem sem pripovedoval tudi bratu v Ljubljani, pa me je najprej vprašal, ali sem prej kaj popil. Potem pa sva si pogledala fotografijo Pece, ki jo je imel v računalniku. Čeprav ni bila velika, sem mu pokazal podobo in kralja Matjaža je videl tudi sam. In me pohvalil, ker sem ga opazil.*«

Asja Matjaž je zapisal: »Pidži pravi, da je vesel, da je opazil to podobo, saj lahko postane prav tako zanimiva kot Ajdovska deklica, ki jo še vedno trumoma hodijo opazovat pod severno steno Prisojnika nad Kranjsko Goro.«

Slika 13: Podoba kralja Matjaža na Peci

(Vir: <https://www.gore-ljudje.net/novosti/7105/>)

Tudi mi smo se odločili iz teh zgodbic narediti spominek. Naredili bomo **magnetke v obliki kronic**, ki nas bodo spominjale na našega junaka. Kronice bomo izdelali iz »das/fimo mase«, jih zlato pobarvali in na hrbtno stran prilepili magnet.

3.8 Najevska lipa – obesek za ključe in verižico

Živeti od srednjega veka do današnjih dni je tudi za tako častljivo bitje dolga doba, zato lahko rečemo, da je lipa starka. Uganke njene starosti in strukture se nekako skladajo z ljudskim izročilom, da je neki vodja turškega krdela, potem ko je neuspešno napadal Črno na Ludranskem Vrhu, zasadil dvanajst lipic, še prej pa pod njimi zakopal naropano zlato in srebro, zraven še sedlo svojega poginulega konja, da bi se ob boljši priložnosti po vse skupaj vrnil. Naj jima pravljичni števili sedem in dvanajst pomagata k še boljšemu prijateljstvu. Po manjših listih, ki so od tistih pri običajni lipi še bolj modrikasti, boste ugotovili, da gre pri Najevski lipi za lipovec, moško drevo, ki je samostojna drevesna vrsta. Gre torej za očaka slovenskih lipovcev, ne za mater slovenskih lip. Zdi se, da je Najevskemu lipovcu vseeno za to. A njegov dobri duh ostaja buden. Sočutno opazuje kratkosti naših življenj.

Lipov list bo naša osnova za izdelavo obeska.

4 Oglaševanje in promocija

Celotno oglaševanje bo pod skupnim naslovom: SPOMINEK IZPOD GORE PECE

Oglaševali bomo le delček naravnih in kulturnih znamenitosti, ki so najbolj prepoznavne za našo vas.

4.1 Koroški radio

Gospa Katja Gole, prebivalka Črne na Koroškem, sodelavka Koroškega radia bo pripravila reportažo o letošnjem delovanju učencev na področju turizma.

4.2 Črjanske cajtnge

Z odgovorno urednico gospo Ireno Greiner smo se dogovorili, da bomo lahko predstavili naš projekt v lokalnem časopisu Črjanske cajtnge. Predstavili bomo vse spominke, ki so ob tem nastali.

4.3 Splet

Na spletni strani šole bomo odprli zavihek z naslovom »Turizmu pomaga lastna glava«, kjer bomo objavili letošnjo turistično raziskovalno nalogo, vse prispevke, slike ter turistične spominke.

5 Sklepni del

Raziskovalne naloge smo se lotili zelo resno.

V projekt »Spominek našega kraja« smo vložili veliko dela in idej. Izmenjali smo mnogo mnenj in zamisli. Nastala je zanimiva raziskovalna naloga in različni, edinstveni izdelki. Seveda se bomo trudili, da ne bo ostalo samo pri tem, kajti preveč časa smo vložili v raziskavo. Veseli smo, da je odziv ljudi v turističnih dejavnostih in na občini vedno tako pozitiven do dela otrok, učencev in njihovih mentorjev. Že zato se je bilo vredno truditi. Spoznali smo veliko novih ljudi, s katerimi se bomo v prihodnje radi družili. Tudi to lahko pripomore k prepoznavanju kraja.

Učenci so se kalili v različnih dejavnostih. Opravljali so delo novinarjev, fotografov in turističnih delavcev. Tako so spoznali kar nekaj poklicev. Ugotovili so, da marsikaj ni tako enostavno kot zgloda. Treba je vaditi, brskati, se truditi, raziskovati. Za to dragoceno izkušnjo smo zelo hvaležni. Najvažnejše pa je, da smo se ob tem imeli »fajn« ter smo skupaj preživeli prijetne, družabne trenutke.

Največ pa je vreden naš občutek, da smo postali del nečesa. Smo del kraja, mu pomagamo pri razvoju, ga raziskujemo. Naše lastne ideje ne naletijo na gluha ušesa, krajani Črne se jih razveselijo in so veseli, da imamo voljo, jih uresničiti. Privzgojiti ljubezen do domačega kraja, odkrivati njegove lepote in imeti lep odnos, da se bodo vsi prebivalci radi vračali v rodni kraj.

6 Viri

- Mrdavšič J., Med Peco in Pohorjem, Zbornik, Ravne na Koroškem, 1986;
- Krajnc P., Štejska in Koroška, Kolesarki vodnik, Sidarta Ljubljana, 2002;
- Plesec J., 70 let smučanja v Črni na Koroškem, Ljubljana, 2008;
- Vončina M., Mežica skozi čas, Ljubljana, 2011;
- Švab J., Kralj Matjaž v gori Peci, Slovenj Gradec, 2011;
- Pečovnik M., Helena nekoč in danes, Črna na Koroškem, 1998;
- Gradišnik J., Okrogle in robate storije izpod Pece, Ljubljana, 2010
- Najevska lipa, pridobljeno s spletne strani: <file:///C:/Users/ORNAG~1/AppData/Local/Temp/Najevska%20lipa.pdf>.

Priloga 1: Knapovška igra

ANZA: »Boh daj, Francl, boh daj!«

FRANCL: »Ja, Hanza, lej ga, no! Si ti al ne? Mdva se pa ja nisma vidva še s tstih cajtov, ko sma bva knapa skop gr na Igrčevem.«

ANZA: »Jzsm tsti Hanza, ja. Ke so zdaj tsticajti, al. Ko smo što gr rudo kopal. Prav fajm je bvo, čeprav je bvo težko devo, smo vse na roke kopal, pa vozl vn z jame. Ne tk ko dons, ko majo vse šte mašine.«

FRANCL: »Tžko devo je pa bvo, što knapovko devo, ja. Pol, ko si se pa že mislo mavo dov vsest pa pojest skromno knapovško košto – kak ržen kroh, pa kak grump si pa zamerku, da ti ga je že kak perkmandlc pojedu.«

ANZA: »Perkmandlc, ja! To so bli prav fajni cajti v rovo. Pol se pa kr naembrt ni več spvačavo kopat. So rkli eni čudno šovani, da ni več rude nt. Ne vem kk so kaj merl, da so pršli do štga. Rajtm kr po čez.«

FRANCL: »Ja, zdaj se pa grejo en turizm po rovih: vlak, čovni pa kolesarjene. Pa boh ve ka še vse se bojo spomnali ta mvadi.«

ANZA: »Ja, štk, je štk. Zdaj sploh ne vejo, ka smo mi skoz dali v štmo rudniko. Pa prav fajm je bvo. Veš, ka! B se mrva mdva embert dov vsest, pa kako skop rčt, kk je bvo včas na šihto. Zdaj se mi pa prav mudi na proslavo, je pa ja ž več kot 350 let odkar so začeli kopat rudo što okovo.«

FRANCL: »Ježeš Marija, že tolik let je od tga!« Veš ka, jz pa pridem k tbi kaj na okovo, ko bo moja Micka šva k kleklarcam. Boma kako dov rekva, kk je včash bvo v rovih. Zdaj pa le hili, da ne zamudiš proslave.«

ANZA: »Vidš, vidš. Što bi bvo pa res redu. Jz bom pa Trezki reku, naj nama prpravi tsto ta prvao knapovško malco. Tk ko včash, ko sm šol na šiht.«

Priloga 2: Knapovška igra

ANZA: »Boh daj, Francl, boh daj!«

FRANCL: »Ja, Hanza, lej ga, no! Si ti, al ne?«

ANZA: »JZ SM, JZ!«

FRANCL: »No, mdva se pa ja nisva vidva še s tsth cajtov, ko sma bva knapa skop gr na Igrčevem.«

ANZA: »Bo rajtm , kr državo, ja. Sam ke so zdaj tsti cajti, al, ko smo što gr rudo kopal.«

FRANCL: »Ja res je, sam ... prav fajn je bvo, čeprav je bvo težko devo, što knapovško devo ... spomn se ... smo vse na roke kopal, pa vozl vn z jame. Ne tk ko dons, ko majo vse šte mašine.«

ANZA: »Ja, ja bo res kr štk.«

TREZKA: »Bohdaj, bohdaj. Ja Anza, ka se pa ti što štk pravhaš, pa obiraš? Boma ja proslavo zamudva.«

ANZA: »Ja, a ne vidš, da sm srečo Francla ... se pa ja nisva vidva ... odkar sma v penziji ...«

FRANCL: »No Trezka, mavo sma se pomenva kk je bvo včasih težko ... na šihto.«

TREZKA: »Lubi boh, ne govori, kk zašmirani ste hodli domo ... sm kuma pol v Meži na roke, pa ribžn cote oprava.«

ANZA: »Ja, res je bvo štk ... Sam, ko si pa za ižino prprajva kako kisvo župo, pa zele, pa kvočeve nudlne ... al pa žgance z grumpi ... pa kako kvobaso ... Pol, je bvo pa vse težko z jame pozableno ...«

FRANCL: »Ja, ja težko devo je pa bvo, što knapovko devo, ja. Pol, ko si se pa že mislo v mavo dov vsest pa pojest skromno knapovško košto – kak ržen kroh, pa kak grump al pa kos špeha ... si pa zamerku, da ti ga je že kak perkmandlc pojedu!«

ANZA: »Perkmandlc, ja! To so bli prav fajni cajti v rovo. Pol se pa kr naembrt ni več spvačavo kopat.«

TREZKA: »Po so pa rkli eni čudno šovani, da ni več rude nt. Ne vem kk so kaj merl, da so pršli do štga. Rajtm kr po čez.«

FRANCL: »Ja, zdaj se pa grejo en turizm po rov h vlak, čovni pa kolesarjene. Pa boh ve ka še vse se bojo spomnali ta mvadi.«

ANZA: »Ja, štk, je štk. Saj sploh ne vejo, ka smo mi skoz dali v šth rov h.«

FRANCL: »Pa prav fajn je bvo.«

TREZKA: (butne Anzana)

ANZA: »Veš, ka! B se mrva mdva embert dov vsest, pa kako skop rčt, kk je bvo včas na šihto. Zdaj se mi pa prav mudi na proslavo, vidš, da me ž Trezka prgana ...«

FRANCL: »Saj res, štos m pa čist pozabo ... je pa ja ž več kot 350 let odkar so začeli kopat rudo što okovo.«

TREZKA: »Ježeš Marija, že tolik let je od tga!«

ANZA: »Veš ka, jz pridem k tbi kaj na okovo, ko bo moja Trezka šva k kleklarcam. Boma meva mir, paboma kako dov rekva, kk je včash bvo v rov.«

FRANCL: »Vidš, vidš. Što bi bvo pa res redu. Jz bom pa moji Micki reku, naj nama prpravi tsto ta prvao knapovško malco. ... Tako ko včash ... ko sm šov na šiht.«

ANZA: »No, pa srečno.«

FRANCL: »Srečno!«

